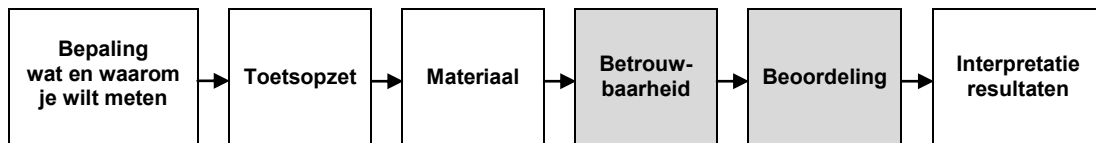

TOETSTIP 10 NOVEMBER 2005

TIP 10: HOE KAN IK DE PRODUCTIEVE TAALVAARDIGHEID VAN MIJN STUDENTEN OBJECTIEF BEOORDELEN (DEEL 2)?

Het is belangrijk dat het beoordelen van de productieve vaardigheden van studenten op een betrouwbare manier gebeurt. 'Betrouwbaar' betekent hier dat studenten op een objectieve manier beoordeeld worden, onafhankelijk van diegene die beoordeelt én onafhankelijk van welke student er voor de beoordelaar zit. Studenten moeten immers consequent én volgens dezelfde criteria worden beoordeeld.

Er moet aan een aantal voorwaarden voldaan worden om te komen tot een objectieve beoordeling van productieve vaardigheden. Deze voorwaarden spelen op drie momenten in het toets(ontwikkelings)proces een belangrijke rol: bij het opzetten van de taak en het ontwikkelen van toetsitems, bij het opstellen van een beoordelingsmodel en bij het beoordelen van studentprestaties zelf. In ToetsTip 8 is ingegaan op de twee eerste voorwaarden. In deze ToetsTip zullen er tips gegeven worden voor het zelf (of samen met een extra beoordelaar) zo objectief mogelijk beoordelen van studentprestaties.

1 Valkuilen bij de beoordeling van studentprestaties

Bij het beoordelen van studentprestaties bestaat een aantal valkuilen, de zogenaamde beoordelaarseffecten. Hiervan is sprake wanneer de beoordelaar op een zodanige wijze beoordeelt dat het de scores van de student beïnvloedt. Dit is niet de bedoeling; de beoordeling van de studentprestaties moet zo objectief mogelijk gebeuren. Hieronder worden voorbeelden gegeven van een aantal beoordelaarseffecten en wat u kunt doen om deze te voorkomen.

Halo-effect

Beoordelaars hebben soms de neiging andere kenmerken van een student mee te laten wegen bij de beoordeling van de studentprestatie dan het te beoordelen criterium (de taalvaardigheid van een student).

Voorbeelden:

- De docent geeft 'het lievelingetje van de klas' sneller een hoog cijfer dan de 'onruststoker van de klas'.
- De docent geeft een student met een net handschrift een hoger cijfer dan een student met een slordig handschrift, ook al is de prestatie van beide studenten gelijkaardig.

Deze voorbeelden laten zien dat beoordelaars zich soms laten leiden door kenmerken als karakter of handschrift. Wanneer een toets echter de taalvaardigheid van studenten moet meten, mogen deze kenmerken niet meegenomen worden in de beoordeling. Een onaardige student kan immers een heel goede taalvaardigheid bezitten en die moet dan ook als zodanig beoordeeld worden.

Normverschuiving

Beoordelaars passen de norm voor een goede prestatie soms aan de vaardigheid van een totale groep studenten aan, in plaats van de prestatie aan een bepaald criterium te relateren.

Voorbeelden:

- De docent geeft zijn score zodanig dat het aantal (on)voldoende scores per toets altijd ongeveer hetzelfde blijft, afgezien van de kwaliteit van de taalvaardigheid van de studenten in de groep.
- De docent heeft de neiging steeds milder te worden naarmate hij meer (relatief zwakke) prestaties beoordeelt. Antwoorden die hij in het begin fout rekende, worden later in de beoordeling goed gerekend.

In deze voorbeelden kunt u zien hoe beoordelaars soms schuiven met de norm waarop ze hun beoordeling baseren. Ze laten zich bijvoorbeeld leiden door de verhouding voldoende/onvoldoende, of passen hun beoordeling aan wanneer ze merken dat de groep het niet zo goed heeft gedaan op de toets. Wanneer echter de kwaliteit van taalvaardigheid getoetst wordt, moet er best gekeken worden naar de prestatie van een student ten opzichte van de te behalen taalvaardigheid, onafhankelijk van hoe zijn of haar klasgenoten het doen.

Een ander effect dat onder normverschuiving valt, treedt op wanneer beoordelaars slechts gebruik maken van een beperkt deel van de beoordelingsschaal. Sommige beoordelaars geven snel hoge scores, anderen gebruiken het liefst de middenwaardes van de schaal. Dit is dus eigenlijk normversmalling. Wanneer bijvoorbeeld gekozen wordt voor een 10-puntsschaal, staan al die tien punten voor een bepaalde beoordeling (bijvoorbeeld 2=zwaar onvoldoende en 9=bijna perfect). De beoordelaar die a priori alleen gebruikt maakt van de cijfers 5-7, zegt daarmee eigenlijk (onterechte) dat hij nooit studenten in zijn klas heeft die zwaar onvoldoende of bijna perfect scoren.

Sequentie-effect

Wanneer een beoordelaar meerdere prestaties na elkaar beoordeelt, bestaat de kans dat de beoordeling van een prestatie beïnvloed wordt door de voorgaande prestaties, in plaats van dat er enkel gekeken wordt naar het te beoordelen criterium.

Voorbeeld:

- De docent zal na enkele zwakke prestaties eerder de neiging hebben om aan de eerstvolgende redelijk goede prestatie een relatief hogere score toe te kennen dan wanneer diezelfde prestatie volgt op enkele zeer goede prestaties.

Beoordelaars die in deze valkuil vallen, laten zich leiden door de kwaliteit van de prestaties die zij net ervoor hebben beoordeeld. Wanneer een relatief goede prestatie volgt op een hele hoop slechte prestaties, zal deze al snel in het oog springen. Het verschil in kwaliteit is dan namelijk heel groot. De hoge score die deze relatief goede prestatie dan krijgt, is echter niet verdiend door een heel hoge taalvaardigheid, maar ook door de eerdere zwakke prestaties.

Wat kunt u nu doen om te voorkomen dat dit soort effecten optreden? Hieronder volgt een aantal concrete tips ter bevordering van een objectieve beoordeling van studentprestaties. Deze bevinden zich op twee verschillende niveaus. Ten eerste op het niveau van intra-beoordelaarsbetrouwbaarheid. Dit is de betrouwbaarheid van beoordelen bij één beoordelaar. Dus: geeft de beoordelaar altijd dezelfde scores aan gelijkaardige taalvaardigheid? Ten tweede zijn er tips op het niveau van inter-beoordelaarsbetrouwbaarheid. Dit is de betrouwbaarheid van beoordelen tussen twee of meerdere beoordelaars. Dus: geven de twee beoordelaars altijd dezelfde scores aan dezelfde of gelijkaardige taalvaardigheid?

2.1 Tips ter bevordering van intra-beoordelaarsbetrouwbaarheid

- 1 Neem van tevoren goed het beoordelingsmodel door
Het is van groot belang dat u van tevoren het beoordelingsmodel goed doorneemt. Op deze manier is de kans het grootst dat u enkel kijkt naar de te beoordelen criteria en u zich niet laat leiden door andere factoren.
Het kan ook handig zijn om op voorhand te oefenen met een aantal prestaties (bij voorkeur met (oude) prestaties die niet van de betreffende studentengroep zijn). Zo krijgt u het beoordelingsmodel goed in de vingers en weet u wat u wel goedkeurt en wat niet meer. Wanneer u vervolgens begint met het échte beoordelen, hanteert u bij de eerste en de laatste student dezelfde grenzen en heeft elke student dezelfde kans van slagen.
- 2 Beoordeel per opgave
Door alle prestaties per opgave te beoordelen (en niet per student) vermindert u de kans dat u beïnvloed wordt door andere studentkenmerken dan de taalvaardigheid (halo-effect). Bovendien focust u zich hiermee optimaal op de criteria die gesteld worden aan die specifieke opdracht.
- 3 Varieer de volgorde
Hiermee voorkomt u voornamelijk het sequentie-effect. Met het variëren van de volgorde van de studenten per opdracht wordt iedere student zo onafhankelijk mogelijk beoordeeld; onafhankelijk van zijn medestudenten.
- 4 Beoordeel niet te lang achter elkaar
Het is belangrijk dat u genoeg pauzes neemt. Wanneer u namelijk te lang doorgaat, verslapt uw concentratie en bent u minder gericht op de criteria waarop beoordeeld wordt. De kans is dan groter dat andere, ongewenste factoren een rol gaan spelen bij de beoordeling en u in één van bovengenoemde valkuilen valt.
Hierbij moet opgemerkt worden dat het wel handig is om de prestaties op één opgave direct achter elkaar te beoordelen, zodat het beoordelingsmodel en de criteria nog vers in uw geheugen zitten. U kunt dan bijvoorbeeld tussen verschillende opgaven pauzes inbouwen.
- 5 Twijfelgevallen apart leggen
Wanneer u twijfelt over een de beoordeling van bepaalde prestatie, kunt u deze prestatie het best even opzij leggen. Op het moment dat u er voor de tweede keer naar kijkt, kunt u er weer met een frisse blik naar kijken.
U kunt er ook voor kiezen een tweede beoordelaar de prestatie te laten beoordelen. Hieronder volgt meer informatie over het werken met een tweede beoordelaar.

2.2 Tips ter bevordering van inter-beoordelaarsbetrouwbaarheid

In veel gevallen is het raadzaam een tweede persoon (bijvoorbeeld uw collega) naar de prestaties van uw studenten te laten kijken. Dit kan relevant zijn bij eindtoetsing. Hierbij is het van groot belang dat de betrouwbaarheid van de beoordeling heel hoog is, want de beoordeling heeft namelijk consequenties voor de student. De negatieve effecten van bovengenoemde valkuilen kunnen verminderd worden door het invoeren van een extra beoordeling. Het is bij een dubbele beoordeling van belang dat beide beoordelaars zich strikt aan het beoordelingsmodel houden en dat ze onafhankelijk van elkaar beoordelen. Ze mogen niet op de hoogte zijn van de toegekende score van de ander. De beoordelaar die een prestatie als eerste beoordeelt moet dan ook geen aantekeningen op de prestatie zelf maken.

Wanneer beide beoordelaars onafhankelijk van elkaar tot een score op een prestatie komen, en deze scores komen overeen, wordt de beoordeling betrouwbaarder. Er is sprake van een bepaalde objectiviteit of intersubjectiviteit¹.

¹ objectiviteit binnen een bepaalde groep van personen

Het is natuurlijk niet altijd mogelijk om een tweede beoordelaar voor het hele beoordelingsproces in te zetten. Het inzetten van een tweede persoon kost vaak veel tijd, en ook extra geld (dat niet altijd voorhanden is). Dan is het misschien een idee een tweede persoon alleen in specifieke gevallen mee te laten beoordelen. Bijvoorbeeld bij het beoordelen van twijfelgevallen. Ook kunt u een tweede beoordelaar alle prestaties van studenten met een score rond de zak/slaaggrens laten nakijken. Dit kan vaak zeer verhelderend werken.

OPDRACHT

Stelt u zichzelf vóór uw eerstvolgende beoordeling van studentprestaties de volgende vraag:

- *Wat kan ik aan de organisatie van mijn beoordeling doen om zo betrouwbaar mogelijk te beoordelen?*

Tijdens en na afloop van de beoordeling, kunt u zichzelf nog het volgende vragen:

- *Door welke factoren heb ik me laten beïnvloeden bij het beoordelen van de taalvaardigheid van mijn studenten (anders dan de taalvaardigheid zelf)?*
- *Wat kan ik er aan doen om te voorkomen dat ik me door die 'externe' factoren laat beïnvloeden?*

Laat deze prestaties eventueel ook beoordelen door een collega. Ga na in hoeverre beide beoordelingen met elkaar overeenkomen en waar eventuele verschillen door veroorzaakt kunnen zijn.

U kunt uw antwoorden altijd voor feedback naar ons toesturen. Wanneer u vragen hebt over dit onderwerp, kunt u deze natuurlijk ook altijd aan ons stellen. Onze contactgegevens staan onder aan deze ToetsTip.

TOETSTIP 1 IN JANUARI '06

Vanaf 2006 zullen de ToetsTips weer opnieuw genummerd worden. De ToetsTips van 2004 en 2005 blijven in te zien op de CNaVT-website.

In de volgende ToetsTip zullen tips gegeven worden rond het ontwikkelen van valide toetsen.

Vragen, opmerkingen en suggesties

Opmerkingen over ToetsTip 10:

Suggesties voor volgende ToetsTips:

Inhoudelijke opmerkingen over evaluatie in het algemeen:

Praktische bemerkingen over de ToetsTip:

Voor vragen & reacties één adres:

het CNaVT-secretariaat

Certificaat Nederlands als Vreemde Taal
Blijde-Inkomststraat 7
B-3000 Leuven
België
0032 (0) 16 53 55 16

cnavt@arts.kuleuven.ac.be